

GLASILO TOVARNE SANITETNEGA MATERIALA - DOMŽALE

OB DNEVU ZMAGE

Pred dnevi sem dobil reklamni material za razkošno knjigo o Druhi svetovni vojni. V tem materialu med drugim piše:

Winston Churchill, eden najpomembnejših dejavnikov in ena najmarkantnejših osebnosti druge svetovne vojne, je 22. junija 1941 v svojem znamenitem govoru dejal:

»... Imamo samo en cilj, eno samo nepreklicno nalogo. Trdno smo sklenili uničiti Hitlerja in sleherno sled nacističnega režima. Nič nas ne bo odvrnilo od tega — nič. Nikoli se ne bomo spuščali v razgovor z njim, nikoli se ne bomo poganjali z njim ali s kom iz njegove bande. Borili se bomo proti njemu na kopnem, borili se bomo na morju, borili se bomo proti njemu v zraku, dokler z božjo voljo ne bomo rešili sveta te pošasti in dokler ne bomo sneli njegovega jarma z ramen narodov...«.

Te dramatične besede so bile namenjene vsem narodom, ki so že ječali pod nacističnim škornjem. To je bilo dva meseca za tem, ko so Hitlerjeve čete pregazile Jugoslavijo, leto dni po znamenitem Dunkerqueu, po tem, ko je Hitler bil že gospodar Poljske, Norveške, Danske, Belgije, Holandske, Francije. Operacija »Barbarossa« — nacistična invazija v Sovjetsko zvezo — se je pravkar pričela...

8. maja 1945 so v francoskem Reimsu poraženi nemški generali podpisali brezpogojno kapitulacijo, ki je začela veljati naslednji dan in tako smo vpisali v koledar 9. maj kot dan zmage. Sprva je bil to običajni delavnik, zdaj nam pomeni praznik.

Nič ni narobe, da praznujemo zmago nad nacizmom, čeprav je za nas, Jugoslovane, boj z umikajočimi ustaši, četniki, domobranci, Nemci in vlasovci trajal vse do 15. maja 1945. Prilagodili smo se pač datumu, ki ga praznujejo medvojni zavezniki. Ta zmaga nam je prinesla vse to, kar imamo in ker imamo veliko, se zmage lahko veselimo.

Toda — mar ni zmaga nad nacizmom le zmaga nad eno obliko vojnega nasilja in gorja; vojnega nasilja in gorja pa ves ta čas le nismo premagali? Mar ne tli in gori kar naprej zdaj tu zdaj tam na tej naši razrvani zemlji, mar ne kaže, da nasilje nikoli ne bo zginito s tega sveta?

Na naslovni sliki bodoče knjige o drugi svetovni vojni bo — kot je razvidno iz propagandnega materiala — fotografija udeležencev jaltške konference. Spredaj sede Churchill, Roosevelt in Stalin, za njimi stoje njihovi zunanji ministri, med njimi angleški Anthony Eden. Na Jalti so se tedaj pogovarjali kako čimprej doseči mir (in si porazdeliti svet). Taisti Eden pa je bil predsednik britanske vlade, ukazal napasti Egipt, ki je nacionaliziral Sueski prekop in dal vsebino drugega vojnemu nasilju. In primerov,

da so nekdanji oblikovalci miru postali oblikovalci nasilja, kar mrgoli. Koreja, Vietnam za časa francoske nadvlade in Vietnam zdaj, Bifra, Čehoslovaška, Srednji vzhod, Kambodža, pokoli v Indoneziji, apartheid v Južni Afriki in Rodeziji, genocid nad Indijanci v Južni Ameriki, kratenje pravic manjšinam širom sveta, nasilje vsepovsod nasilje, gorje.

Kaj je res imel prav ubiti nemški oficir, pri katerem so našli njegov dnevnik? Vanje je pisal: »Nasilje vedno uporabijo tisti, ki zmagajo, ker postanejo iz žrtev krvniki. Zgodovino pa itak pišejo zmagovalci in kriv je vedno tisti, ki je premagan. Nasilje je strast, človeštvo pa se ne more odreči nobeni strasti, kajti strast je užitek...«

Če je to res in kaže da je, potem ima tale dan zmage trpek, grenak priokus, nekaj lažnega ima v sebi.

T. L.

Krvodajalska akcija

Tudi letos je pri nas krvodajalska akcija uspela. Ljubljanski »Zavod za transfuzijo krvi« skozi vse leto organizira krvodajalske akcije po kolektivih. Iz našega podjetja se je te udeležilo 120 članov. Upravičeno smo lahko ponosni nanje. Veliko izmed njih ima zlato značko krvodajalstva, ki je znak človekoljubnosti in humanosti, saj je moral za to značko desetkrat darovati svojo kri. Če vprašate katerega koli izmed krvodajalcev: »Zakaj daješ svojo kri«, je odgovor skoraj povsod enak: »Morda bomo ravno s to darovano krvjo rešili življenje sočloveku, sodelavcu, prijatelju, znancu itd.«

Nevarnosti, ki ogrožajo človeško življenje je vsak dan več. Na cestah

je vse več motornih vozil, ki poleg pešcev in kolesarjev povzročajo težke prometne nesreče, ki so na žalost pogosto tudi smrtne. Še mnogo več bi jih umrlo, če bi zdravniki ne imeli na zalogi dovolj krvi in krvne plazme, s katero rešujejo življenja ponesrečencem, materam ob porodu in podobno.

Ze v veliko primerih bi bila sodobna medicina brez moči, če ne bi bilo ljudi — krvodajalcev, ki so s svojo lastno krvjo rešili življenja drugih.

Reševanje življenja sočloveku je humana in najplemenitejša gesta človeške osebnosti.

Bodimo upravičeno ponosni na krvodajalce, morda nam bo njihova kri jutri rešila življenje.

R. Š.

DELOVNI PROGRAM

DELOVNI PROGRAM GOSPODARSKO RAČUNSKEGA SEKTORJA ZA LETO 1970

I. Kratak opis najvažnejših teko- čih nalog

- knjigovodstvo mora biti stalno ažurno tako, da je možno pravočasno dobiti vse podatke, ki so potrebni za tekoče poslovanje in poslovne odločitve,
- pravočasno je treba sestaviti zaključni račun za leto 1969 in periodični obračun za obdobje januar — junij in januar — september 1970,
- sestavljati je treba mesečne obračune o doseženem in začasno razdeljenem dohodku, skrbeti je treba, da bodo pravočasno poravnane terjatve do kupcev. V letu 1969 smo glede izterjatve imeli velike težave zlasti zaradi konkurence, ki je istim kupcem dajala mnogo ugodnejše plačilne pogoje kot so bili naši. Naš sektor je že večkrat omenjal potrebo, da je treba tudi z zveznimi predpisi zaostri politiko pravočasne poravnave terjatev in s tem izboljšati likvidnost v delovnih organizacijah. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je prvi ukrep na tem področju že storjen, saj je v uradnem listu SFRJ št. 50/69 objavljena dopolnitev zakona o deviznem poslovanju, ki določa da delovna organizacija ne more izdati naloga za plačilo uvoženega blaga, če ima do upnikov v državi neporavnane obveznosti, za katere je od dneva zapadlosti, do dneva predložitve plačilnega naloga preteklo več kot 60 dni in če ob predložitvi naloga skupen znesek teh obveznosti presega 10 % skupnega zneska vseh njenih zapadlih, pa še neporavnanih obveznosti. Prepričani smo, da ta ukrep ni edini in zadnji in računamo, da bo za urejene delovne organizacije situacija v letu 1970 malo boljša kot je bila v letu 1969.
- skrbeti bo treba, da bodo naše obveznosti do družbene skupnosti pravočasno poravnane. Tudi na tem področju pričakujemo spremembo vrstnega reda poravnave obveznosti in sicer v tem smislu, da ne bo družba prva (kot doslej) kateri bomo morali pravočasno oz. ob roku poravnati naših obveznosti. V kolikor do spremembe predpisov ne bi prišlo, bomo dolžni vse te obveznosti plačevati ob roku zapadlosti kot doslej.
- skrbeti bo treba, da bodo naše obveznosti do dobaviteljev pravočasno poravnane. Posebno skrb bo treba posvetiti temu, da

ne bodo starejše od 2 mesecev kot smo to že omenili v točki 3 tega programa, ker sicer ne bomo mogli uvažati.

- posebno skrb bo treba posvetiti zavarovanju sredstev oz. plačil pri investicijski izgradnji. Znano je, da so nekrite investicije tudi eden od vzrokov v nelikvidnosti in bo družbena kontrola nad tem zaostrena.
- pravočasno in v redu je treba izvršiti popolni letni popis vseh sredstev delovne organizacije in njihovih virov.
- skrbeti je treba, da se najeta posojila in krediti v redu in pravočasno vračajo.
- paziti je treba, da se spremenjeni predpisi o prispevkih iz in od osebnih dohodkov pravočasno uporabijo.
- skrbeti je treba, da se pravočasno izvršuje mesečni obračun čun s tem, da se osigurajo tudi potrebna denarna sredstva.
- sestaviti je treba plan dohodkov in izdatkov sklada skupne porabe, ki ga sprejme delavski svet podjetja.
- skrbeti je treba, da se sprejeti plan sklada skupne porabe pravilno izvaja.
- sproti je treba preštudirati vse izdane predpise, ki se nanašajo na finančno poslovanje in po njih postopati.
- obveščati je treba organe upravljanja o doseženih uspehih in o gibanju sredstev.
- sestavljati je treba razna poročila za organe v podjetju in izven podjetja.

II. Predvidene posebnosti.

- v letu 1970 bomo prešli na študiji spremljanja proizvodnje po direktnih stroških tako, da bi v letu 1971 že uporabljali to metodo.
- v letu 1970 bomo prešli na strojno knjiženje tudi v blagovnem knjigovodstvu, pogoj pa je, da bomo nabavili še en stroj za knjiženje. Teга nujno potrebujemo tudi zato, ker je obstoječi večkrat v popravilu in v takih slučajih prihajamo v nepremostljiv položaj zlasti pri obračunu osebnih dohodkov sestaviti periodičnih obračunov in zaključnega računa.
- računovodski sektor bo tudi v letu 1970 sodeloval pri sestavitvi internih samoupravnih aktov zlasti s področja finančnega poslovanja.
- delavskemu svetu je treba prikazati koristi kolektivnega zavarovanja ter se odločiti za ali proti temu.

— računovodski sektor bo v letu 1970 opravljal tudi druge naloge, ki tu niso izrecno našteje in spadajo v okvir tega sektorja.

DELOVNI PROGRAM ANALIZNO PLANSKEGA SEKTORJA ZA LETO 1970

I. Najvažnejše tekoče naloge:

- sestavljanje letnega gospodarskega načrta ob sodelovanju z vsemi sektorji;
- sestavljanje operativnih planov ob sodelovanju s komercialnim in tehničnim sektorjem;
- dnevno, polmesečno, mesečno in periodično spremljanje doseženih rezultatov in pogojev dela ter obveščanje o njih;
- izdelava kalkulacij;
- izpolnjevanje zahtev, ki jih postavljajo statistični in podobni zavodi in službe;
- izdelava občasnih analiz in študij.

II. Posebne naloge:

- temeljna naloga v letu 1970 je zagotovitev zakonski obveznosti po sestavi in potrditvi srednjeročnega razvojnega plana od 1971 do 1975. Naloge AP-sektorja glede sestave tega plana bazirajo na določilih internega pravilnika za sestavo srednjeročnega plana od leta 1971 do 1975.
- uvajanje sprejetega in potrjenega organizacijskega koncepta v dosedanje delo sektorja in nadaljnje izpopolnjevanje njegove vloge v tovarni.
- nadaljevanje dela pri izdelavi metodologije za sestavo letnih gospodarskih načrtov.
- pregled obstoječih materialnih normativov in njihovi popravki v sodelovanju s pristojnimi službami.
- sodelovanje z ostalimi sektorji pri iskanju, pripravljanju in izvajanju sodobnejših poslovnih metod.

III. Pogoji in zahteve za izvajanje programa:

- ureditev prezasedenosti obstoječega prostora;
- v okviru nove organizacije urediti tudi polno sistemiziranost sektorja;
- vskladiti nagrajevanje v sektorju s sorodnimi primeri v tovarni;
- iskanje, spoznavanje skupnih interesov v vseh sektorjih.

ZA LETO 1970

PROGRAM SLUŽBE ZA NAGRAJEVANJE ZA BODOČE OBDOBJE 1970 — 1975

1. Nagrajevanje delovni skupin na podlagi objektivno ugotovljivih faktorjev.
2. Z nagrajevanjem oz. spreminjanjem kakršnih koli ocen se počaka, dokler ne bo izvršena organizacija, ki je sedaj v teku.
3. Stremeti za tem, da se sistematizacija delovnih mest izvede do predpisanega roka. V celoti obdelati naloge in pristojnosti slehernega delavca, oz. izvrševalca naloge.
4. Izvrši se nova analitična ocena delovnih mest, izdelava nov poslovnik.

5. Izvede se osebna ocena na vseh delovnih mestih, po kriterijih šolske strokovne izobrazbe in da se tolerira kriterij za starejše zaposlene delavce z več letno prakso.
6. Ugotavljanje delovnih rezultatov. Startne osnove so s predhodnimi ocenami že določene, vendar šele rezultati dela dajejo nekomu pravico do osebnega dohodka, ki ga je dosegel s svojim delom. Stimulans je nujno povečati za cca 40 %.
7. Izdela se pravilnik o napredovanju, ki je nepogrešljiv element nagrajevanja, ki pa se do sedaj ni mogel izdelati zaradi neizvršene osebne ocene.

PLAN STROKOVNEGA IZOBRAŽEVANJA

Sredstva v višini 52.500 din (novih seveda!) so določena v letu 1970 za tečaj za priznanje **pručene konfencionirke** (predvidoma za 60 do 70 oseb); za tečaj, namenjen **novu sprejetim delavcem**; za stroške v zvezi s preizkusom znanja s področja **varnosti pri delu** za vodilne in vodeče ter ostale člane delovne skupnosti; za stroške v zvezi s **civilno zaščito in teritorialno obrambo**; za **pručitev delavcev pri filtrih** (70 oseb); za razna **predavanja in strokovno literaturo**; za poučevanje vseh članov o **požarni varnosti**; nadalje so planirana še sredstva za izreden študij članov delovne skupnosti, za **štipendije in razne seminarje, predavanja in simpozije**.

T. L.

Poročilo samoupravnih organov

DELAJSKI SVET je imel 24. aprila 1970 redno zasedanje in je sprejel sledeče sklepe:

- Soglasno je bil sprejet sklep, da se kolektivno nezgodno zavarujemo pri Zavarovalnici Sava — Poslovna enota Mengeš in sicer za mesečno premijo 4,00 din na delavca, kjer znaša zavarovalna vsota v slučaju smrti 14.084,— din, v slučaju invalidnosti pa 28.168,— din. Mesečna premija pri 670 delavcih x 4,00 din bi znašala 2.680,— din, letna premija pa 32.160,— din.
- Ker ima Komunalni zavod za socialno zavarovanje primanjkljaj v višini 5.400.429,56 din, je predpisan izredni prispevek zavarovancev po stopnji 0,70 %. Izredni prispevek po navedeni stopnji so dolžni plačevati vsi zavarovanci, ki so v delovnem razmerju in delajo najmanj polovico polnega delovnega časa ter vsi pogodbeni zavarovanci od izplačanih osebnih dohodkov v obdobju od 1. 4. do 30. 6. 1970. Osnova za izračun izrednega prispevka za zavarovance je njihov čisti osebni dohodek iz delovnega razmerja.
- UPRAVNI ODBOR podjetja je na svojem zasedanju sprejel sklep, da 0,35 % omenjenega prispevka plačajo delavci, 0,35 % pa podjetje.
- Člani DS so soglasno potrdili sklep Upravnega odbora.
- Soglasno so potrdili najetje posojila pri Kreditni banki in hranilnici Ljubljana — podružnica Domžale. V kolikor zaprosenega kredita ne bomo prejeli, so čla-

ni DS pooblastili tov. direktorja in tov. računovodjo, da skleneta te pogodbe za najetje kredita pri kreditno sposobnih poslovnih partnerjih.

- Sprejet je bil sklep, da se kontrolorjem pri filtrih zaradi učinkovitejše kontrole poveča točke s poudarkom na to, da niso vezani na normo. Sklep stopi v veljavo s 1. 5. 1970.
- Soglasno sta bila potrjena: Pravilnik o ugotavljanju in delitvi dohodka ter Pravilnik o poslovni tajnosti.
- Člani DS so naročilo projekta za zunanjo ureditev okolice pri novih objektih, soglasno potrdili.
- Člani DS so ponovno imenovali tov. Mirkota POŽEKA za sodnika porotnika pri Okrožnem gospodarskem sodišču v Ljubljani za naslednjo mandatno dobo.

UPRAVNI ODBOR je imel 29. aprila 1970 redno sejo in je razpravljal o naslednjem:

- Operativni plan za mesec maj so v celoti potrdili s pripombo, da plan v konfekciji in filtrih ne bo izpolnjen, če se ne zaposli nova delovna sila.
- Potrdili so predlagano ceno za odpisani tovornjak TAM-PIONIR reg. št. Lj. 29-81.
- Odobrili so nabavo stroja za rezanje salame za potrebe okrepčevalnice.
- Tov. Urankarju Srečotu so odobrili povrnitev stroškov šolnine za poklicnega voznika motornih vozil C in E kategorije.

Č. M.

DRAGI SODELAVCI!

Zahvaljujem se vam za list »TOSAMO«, katerega ste mi začeli pošiljati in vas najtopleje pozdravljam.

Vojaško življenje mi poteka tako kot drugim. Do sedaj sem bil v Banja Luki, sedaj pa sem prišel na madžarsko mejo — ob reki Dravi. Življenje tudi tu ni slabo.

Želim vam še v bodoče mnogo uspehov v proizvodnji.

Na koncu vas še enkrat prav lepo pozdravljam, posebno pa gasilsko društvo »TOSAME«.

Kovič Janez
V. P. 4330/2
Donji Miholjac
Slavonija

ZAHVALA

Sindikalni podružnici »TOSAMA« se najlepše zahvaljujem za šopek in darilo, katerega so mi izročili zastopniki sindikata, katerim se tudi zahvaljujem za obisk.

Ani Cencelj
Bolnica Valdoltra

ZAHVALA

Ob smrti mojega očeta se sindikalni podružnici lepo zahvaljujem za poklonjeni denar.

Martin Kolbl

ZAHVALA

Vsem sodelavkam, sodelavcem ter sindikalni podružnici se iskreno zahvaljujem za poklonjena finančna sredstva, ki sem jih prejela ob smrti mojega očeta.

Zdravka Sankovič

Uvajamo direktne stroške

Z delovnim programom gospodarsko-računskega sektorja — ki je objavljeni prav v tej številki TO-SAME — je določena tudi naloga, da se z letom 1971 preide pri našem planiranju in obračunu na metodo DIRECT COSTING (direktni stroški — ameriška beseda) ali po naše metodo DIREKTHNIH STROŠKOV. Ta naloga se bo izpeljala z ustreznim sodelovanjem analizo-planskega sektorja, ki ima prav tako v svojem delovnem programu — objavljenem v tej številki — zastavljeno nalogo, da sodeluje z ostalimi sektorji pri iskanju, pripravljavanju in izvajanju sodobnejših poslovnih metod. Obenem pa je prav posebej še pisec tega članka zainteresiran, da se na to metodo preide, saj se bo šele z njo pripravila kvalitetna osnova za analizo stroškov, o kateri že dalj časa govorimo, da je potrebna in padajo celo očitki zakaj je še ni.

Da bi se vodstvo strokovne službe in vsi ostali pravočasno spoznali s principi in vsebino nove metode, sem se po dogovoru z vodjem gospodarsko-računskega sektorja odločil, da s serijo člankov o direktnih stroških pripravim zaposlene v delovni organizaciji na vse spremembe in posebnosti, ki bodo izhajale iz nove metode. **POSEBEJ POUČARJAM, DA BO NOVA METODA MED DRUGIM VKLJUČEVALA TUDI OSEBNO IN SKUPINSKO ODGOVORNOST ZA STROŠKE IN DA BO TUDI NAGRAJEVANJE ODVISNO OD DOSEŽENIH STROŠKOV.** Zato je še toliko bolj primerno, da se s to metodo vsi pravočasno spoznamo in **PRIPOROČAM, DA PREBERETE VSE ČLANKE, KI BODO V TEJ ZVEZI IZHAJALI.** Tako bomo dobro seznanjeni in pripravljani, lažje sprejeli in prevzeli nove stroškovne principe. Obravnavano metodo so prvič uvedli v ZDA leta 1934. Kot vsaka novost, je tudi ta imela nasprotnike. Vendar se zaradi poenostavitve tehnike obračuna, večje razumljivosti in izrednih prednosti, ki jih ima za poslovno odločanje vse bolj uveljavlja tako v ZDA, kot na vsem ameriškem kontinentu, v zapadni Evropi na Japonskem, torej povsod tam, kjer je tržno gospodarstvo visoko razvito in kjer pravilne poslovne odločitve odločajo tudi o obstanku podjetja.

Pri nas so vse do novega zakona o knjigovodstvu prav zakonski predpisi zavirali uvedbo te metode. Vendar so delovne organizacije, ki so jo, zaradi spoznanih prednosti, želele uvesti, dobile dovoljenje za njo. Novi zakon o knjigovodstvu pa jo, takorekoč, priporoča. Tudi naše

gospodarstvo postaja vse bolj tržno, odpiramo se na zapadna tržišča in dobre, utemeljene poslovne odločitve postajajo vse bolj žežele in nujne. Tako se vse več novih podjetij pripravlja, ali celo uvaja metodo direktnih stroškov. In — evo! — pripravljamo se slednjič tudi mi.

Za boljše razumevanje metode direktnih stroškov je predvsem koristno poznavanje temeljnih zakonitosti **TEORIJE STROŠKOV.** Teorija stroškov je v bistvu spremljanje velikosti različnih skupnih stroškov ob različnih stopnjah izkoriščanja kapacitet. Skupine stroškov — pri čemer imenujemo stroške vrednostno izražene potroške delovnih sredstev (strojev, opreme, vozil), delovnih predmetov (surovin, pomožnega materiala), storitev in delovne sile — sta predvsem dve: **fixni stroški in variabilni stroški.** Vendar pa se teoretično ne ustavljamo pri tej delitvi, ampak delimo fiksne stroške

Takoj je jasno, da so z vse večjim izkoriščanjem kapacitet ti stroški na en proizvod vse manjši in obratno. Amortizacija, ki odpade, recimo, na en ovoj, je ob dvoizmenskem delu manjša kot pa ob enoizmenskem, saj je za trakotkalski stroj predpisana, pa če ta obratuje ali ne.

RELATIVNO FIKSNI STROŠKI

so tisti, na katere stopnja izkoriščanja kapacitet ne vpliva le v določenih mejah. Čim so te meje prekoračene, se stroški spremenijo, vendar so do prve naslednje meje spet stalni. Na enoto proizvoda so ti stroški torej tudi obratno sorazmerni s stopnjo izkoriščanja kapacitet kot absolutno fiksni stroški, vendar pa le do določenih mej. Potem se sunkovito dvigajo in če v okviru tega naslednjega intervala narašča stopnja izkoriščanja kapacitet, spet nadalje padajo vse do naslednje meje.

Taki stroški so n. pr. osebni dohodki operativnega vodstva in stroški rasvetljave, kadar se spreminja število izmen ali amortizacija, če se spremeni število delovnih sredstev.

PROPORCIONALNI STROŠKI

so tisti, ki se gibljejo preprosto sorazmerno s stopnjo izkoriščanja kapacitet. Kolikor bolj izkoriščamo kapacitete, prav toliko več teh stroškov nastane.

Taki stroški so npr. izdelavni material in izdelavni osebni dohodki. Na en določen proizvod so ti stroški stalni.

DEGRESIVNI STROŠKI so tisti ki sicer rastejo z rastjo stopnje izkoriščanja kapacitet, vendar pa počasneje. Na enoto proizvoda pa upadajo pri večanju stopnje izkoriščanja kapacitet.

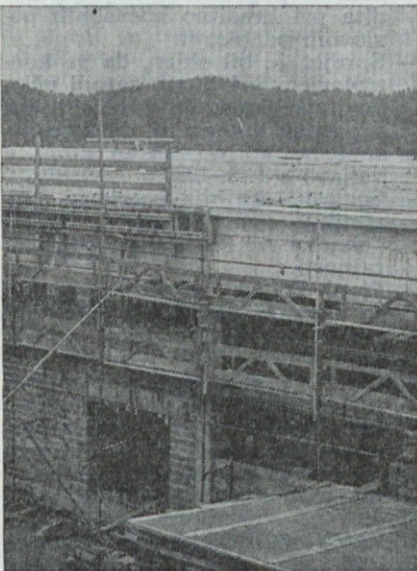
Taki stroški so npr. stroški razvoja. Ti stroški sicer naraščajo, vendar je, praviloma, njihov rezultat večji od njihovega nastajanja.

PROGRESIVNI STROŠKI pa so tisti, ki rastejo hitreje kot stopnja izkoriščanja kapacitet, prav tako pa rastejo tudi na enoto proizvoda pri naraščanju stopnje izkoriščanja kapacitet. Ti stroški nastajajo pri tkzv. prenapenjanju kapacitet.

Taki stroški so npr. osebni dohodki, kadar upoštevamo prispevke za nočno ali nadurno delo.

Ob pravilnem razumevanju delovnih stroškov na teh pet skupin, bomo lahko v nadaljnjih člankih tudi lažje sledili ostalim principom teorije stroškov in spoznavanju metode direktnih stroškov. Zato naj za zdaj neham s temi temeljnimi pojmi.

T. L.

Streha v zaključni fazi

na absolutno fiksne in relativno fiksne stroške; variabilne pa na proporcionalne, regresivne in progresivne stroške.

ABSOLUTNO FIKSNI STROŠKI so tisti, na katere stopnja izkoriščanja kapacitet sploh ne vpliva. Enostavno rečeno: stroški so v isti višini ali kaj delamo ali ne. Taki stroški so npr. časovna amortizacija in obresti od poslovnega sklada.

OSNUTEK

zakona o zdravstvenem zavarovanju in o obveznem obsegu zdr. varstva

Več ali manj je vsakemu že znano, da je gornji osnutek Zakona v javni razpravi. O vsebini tega osnutka so bile seznanjene naše delovne enote preko svojih svetov. To gradivo je preobširno, zato posredujem le glavne pripombe na ta osnutek o katerih je razpravljala tudi svet zavarovancev na svoji 9. seji občine Domžale in Kamnik. V kolikor se želi kdo podrobno seznaniti in sodelovati v konkretni razpravi na ta Zakon lahko omenjeni material dobi v sekretariatu podjetja.

Skušal bom le v grobem podati pripombe na gornji osnutek Zakona.

1. Večkratne pripombe na vlogo arbitraže se v osnutku zopet uzakonjuje tak organ. Jasno in nevzdržno je, da zavarovanci, kot samoupravljalci sklada o nečem na široko razpravljajo in odločajo, dejansko pa o sredstvih sklene nekaj ljudi v arbitraži. Tak način je v praksi že do sedaj hromil samoupravo socialnega zavarovanja in pasiviziral njene člane.

Če že mora biti arbiter, naj bo to gospodarsko sodišče.

2. Pogrešajo se ekonomski pokazatelji, iz katerih bi se dalo ugotoviti tudi ekonomska stran novega načina finansiranja zdravstvenega zavarovanja, kot ga predvideva osnutek. Težko je namreč razpravljati, ker ne vemo, ali bodo novi prispevki višji ali nižji kot dosedanji in v zvezi s tem ali bo enako, boljše ali slabše zdravstveno varstvo.

Po nekaterih grobih ocenah bo po novih predpisih prispevna stopnja za zdravstveno zavarovanje znašala okrog 9.50 %. Vse stopnje za zdravstveno zavarovanje po dosedanjih predpisih so v letu 1969 znašale 7.08 %.

3. Pogoji za ustanovitev skupnosti naj temeljijo na ekonomskih izračunih, ki zagotavljajo uspešno poslovanje, ne morejo pa temeljiti na minimalnem številu aktivnih zavarovancev, kar predstavlja zgolj administrativni pogoj.

4. Osnutek podrobno obravnava zvezo skupnosti in ji daje skoraj večji poudarek, kot sami komunalni skupnosti. Nevarnost je, da bo tak organ nad samoupravnimi organi komunalnih skupnosti in bo v imenu »širših interesov« tudi odločal.

V kolikor je tak organ potreben, naj bo to urejeno s statuti komunalnih skupnosti.

5. V osnutku se pogreša institucija strokovnega organa, ki bi se na območju skupnosti po strokovni strani ukvarjal z regionalnim planiranjem, ocenjeval programe zdravstvenih zavodov in strokovno spremljal njihovo realizacijo in na ta način usklajeval interese zavarovancev in zdravstvene službe. Tak organ pa ne bi smel imeti izjemnih pravic odločanja, marveč le koordinacijski značaj medsebojnega družbenega dogovarjanja in usklajevanja.

6. Nerazčiščeno je tudi vprašanje pravic do zdravstvenega varstva naših zavarovancev, ki delajo v tujini, ker so njihove pravice lahko s sklepi posameznih komunalnih skupnosti zelo različne. Povsem odprto je tudi vprašanje zdravljenja zavarovanih oseb v tujini.

7. Pomanjkljivo je urejeno vprašanje otrok, ki jih je zavarovavec vzel k sebi in jih preživlja ter so po dosedanjih predpisih zavarovani kot širši družinski člani.

V celoti pa so izpuščeni starši zavarovancev. Tudi ni urejeno

zdravstveno zavarovanje tašč in tastov, ki so v skupnem gospodinjstvu pri svojih hčerah in niso zavarovani po zetih, ker hči ni zaposlena.

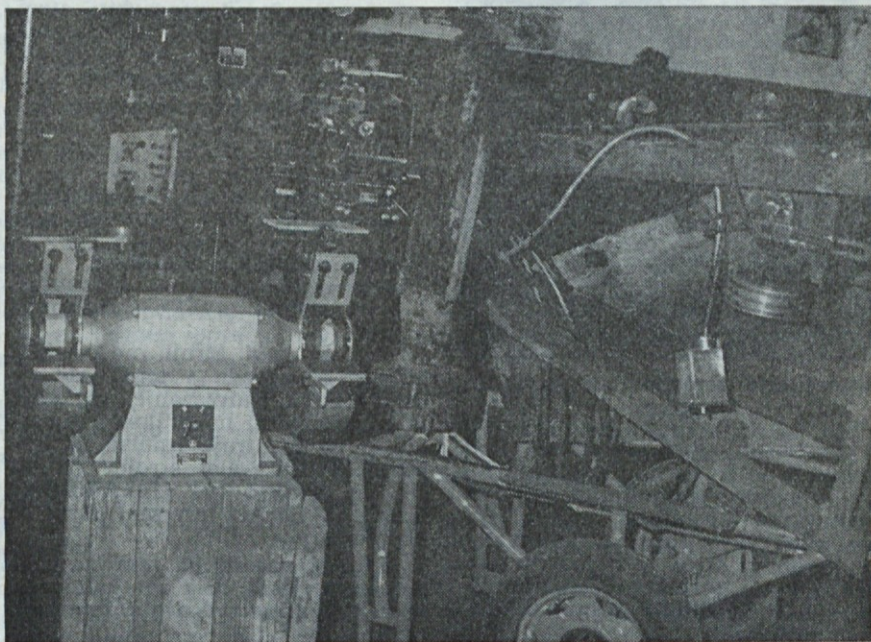
Smatra se, da bi moralo biti izven vsake razprave zdravstveno zavarovanje otrok in mladine in ne le šolske mladine, kot predvideva osnutek. Zdravstveno zavarovana bi morala biti torej tudi mladina, ki ne hodi v šolo, a še ni zaposlena.

Glede medicinske rehabilitacije otrok osnutek upošteva le bolezni vida in sluha. Smatra se, da bi moral zakon zajeti oziroma upoštevati tudi druga obolenja (astma, srčna obolenja ipd.) in zajamčiti tudi za ta pripadajoče zdravljenje in potrebne ortopedske pripomočke.

Teh nekaj bistvenih pripomb in ugotovitev je podanih na osnutek Zakona o zdravstvenem zavarovanju in obveznem obsegu zdravstvenega varstva.

V kolikor imajo posamezni delavci ali skupine delavcev še druge bistvene pripombe, želim in prosim, da jih čim preje sporočite predstavnikom, ki zastopajo naš kolektiv v svetu zavarovancev, da bi lahko še pravočasno posredovali objektivne pripombe naprej pristojnim samoupravnim organom.

L. M.

Zamenjava generacij

Realizacija rekonstrukcije tkalnic

V naših dosedanjih poročanjih sem nanizal nekaj faktorjev, ki so nam narekovali, da smo končno pristopili k modernizaciji naših tkalnic.

V zadnjem času so se zopet pojavila vprašanja, če je investicija za tkalnice rentabilna, potrebna oz. če ne bi bilo bolje ta denar vložiti v druge eventualno rentabilnejše investicije. Vse to nas je vzbudilo, da smo še enkrat pregledali vse argumente za in proti in prišli do zaključka, da je načrtana pot pravilna. Ker smo sanitetna tovarna, je nujno potreben reprodukcijski material, ki je izdelan v lastnem podjetju. Izkušnje iz naše prakse, kakor tudi iz izkušenj drugih podjetij, ki so računali na nakup polproizvodov od partnerjev, nam kažejo, da moramo, če je le mogoče imeti lasano bazo, katera se lahko dopolnjuje s kooperacijo z solidnimi partnerji kakor tudi z nakupi tkanin v državi ali izven nje.

Smatram, da je pravilna pot, ki smo si jo zastavili, da smo začeli

Betoniranje temeljev za škrobilni stroj

rekonstrukcijo pripravljavnice. Prvi rezultati so že tu. V mesecu aprilu so se začela pripravljavna dela za postavitev škrobilnega stroja. Posredujem vam nekaj podatkov:

Škrobilni stroj je najnovejše izdelave firme »Sucker« Zah. Nemčija, s 5-imi sušilnimi bobni, del. širine 1800 mm;

— z ožemalnim koritom s stalno regulacijo pritiska ožemalnih va-

Polaganje električnega kabla za škrobilni stroj

- ljev in regulacijo nivoja škrobilne flote,
- z navijalnim strojem z možnostjo navijanja osnovnih valjev 2×1350 mm.
- Kapacitete:

stari stroj	novi stroj
do 25 m/min	2×50 m/min

Snovalni stroj smo tudi že dobili od firme »Benninger« Švica, vendar ni bil še montiran, ker je potrebno najprej usposobiti stroj za škrobljenje. Takoj, ko bo montiran škrobilni stroj, se bo začela še montaža snovalnega stroja.

Snovalni stroj ima naslednje kapacitete:

širina snovanja	
stari stroj	1400 mm
novi stroj	1800 mm

hitrost snovanja	
stari stroj	125 m/min
novi stroj	600 m/min

Ker so novi stroji modernejši, hitrejši in seveda s tem tudi zahtevnejši za vzdrževanje, so odšli za to odgovorni na prakso v tovarne, ki so te stroje izdelale in dobavile. Posluževalci strojev pa so šli na prakso v »Tekstilindus« Kranj, ki imajo tovrstni stroj v obratovanju.

V tem poročanju sem navedel le pripravljavna dela za tkalnice in že delno rekonstrukcijo pripravljavnice.

V nadaljevanjih bo sledil še nadaljnji razvoj naših tkalnic.

Prizvodnja april 70

Oddelek	Enota mere	%
1. Trakotkalnica	000 vot	100
2. Tkaln. šir. tkanin	000 vot	106
3. Mikalnica	kg	93
4. Konfekcija	ND	98
Vložki	pkt	80
5. Cigaretne filtri	000 kom	93
Cigaretne filtri	ND	97

V aprilu je bilo v trakotkilnici izvedenih nekaj sprememb glede dimenzij ovojev. Hitro prilagajanje potrebam trga je v tem oddelku nujno potrebno. V nasprotnem slučaju imamo hitro prekomerne zaloge posameznih dimenzij na eni strani in pomanjkanje nekaterih dimenzij na drugi strani. Trenutno so narasle potrebe po širokih dimenzijah tkanih ovojev za katere pa imamo določene kapacitete in je nujno iste proizvajati v dodatni izmeni.

Z ukinitvijo ene tkalnice širokih tkanin smo pridobili delovno silo, ki nam je primanjkuje zlasti v mesecih, ko je največ dopustov. Čeprav so le-ti šele pred nami, je že čutili iz meseca v mesec večje naraščanje istih. Iz izkušenj pa vemo, da so tkalnice razen izrednih zastojev vselej dosegale operativne mesečne plane, če so imele dovolj delovne sile.

Zaradi ukinitve ene izmene na strojih za izdelavo damskih vložkov, je bila proizvodnja v mikalnici za 7% izpod planirane. Operativni plan v tem oddelku je bil postavljen na konico, zato je vsaka sprememba že bila vzrok nedoseganje istega.

Delni zastoji so bili tudi na strojih za izdelavo cik-cak vate. Stroji so polno obratovali in so bile potrebne večkratne preureditve zaradi različnih dimenzij, kar je vsakokrat povzročilo nekaj ur zastojev.

Na sušilno razpenjalnem stroju je bila izvršena zamenjava izrabljenega dela stroja. Nastalo je grlo pri sušenju sanitetnih tkanin, kar se je odrazilo v oddelku konfekcije, ki je za 2% izpod planirane proizvodnje.

Za izpolnitev operativnega plana v oddelku cigaretnih filtrov je bilo predvideno obratovanje vseh strojev v polnih izmenah. Pomanjkanje delovne sile je izvedbo tega onemogočilo. V mesecu poročanja sta delno obratovala dva nova stroja znamke »Hauni«.

Naš razgovor

Dobil sem ga, ko je z aktovko v roki hitel proti vratarju. Njemu se vedno mudi. Na vprašanje: kdaj bi imel nekaj minut časa za sodelovanje v »našem razgovoru« nisem dobil točnega odgovora. Priznal mi je, da bo z veseljem sodeloval, toda časa za razgovor v naprej ne more določiti. Obljubil mi je, da me bo v prvem razpoložljivem času sam poiskal. Sledil je še kratek gib z roko, ki naj bi bil nekak prijateljski pozdrav in že je sedel v kabini tovornega avtomobila, ki ga je tako kot že tisočkrat poprej tuje danes odpeljal na njegovo »delovno področje« v Ljubljano. Upam, da ste ga iz teh uvodnih besed že spoznali! Da, res je, to je naš dolgoletni referent nabave tov. Marjan DEBEVC, ki ga vsi več ali manj poznamo kot vestnega sodelavca in vdanega prijatelja.

Telefonskega poziva s katerim bi mi tov. Marjan sporočil, da ima trenutek časa za razgovor, nisem dobil niti prvi in niti naslednji dan. Toda svojo obljubo je držal in jo tudi izpolnil. Presenečenja so njegova specialnost in tako je bilo tudi tokrat. Sam me je poiskal in me obiskal na domu. Ko sva si prijateljsko stisnila roki, mi je s skromno vljudnostjo dejal, da ima sedaj malo časa, če sem pripravljen, da se pogovoriva.

Ob skodelici črne kave in v topli dnevni sobi je tov. Debevc pričel s pripovedovanjem.

»Na tem delovnem mestu mi letos teče že petnajsto leto. V svoji dolgoletni praksi v nabavni službi sem spoznal skoraj vse, kar je potrebno za moje delo. Tu mislim predvsem na pomožne in reprodukcijske materiale, ki jih rabimo v vsakdanji proizvodnji kot tudi v način dostopa do posameznih ljudi in trgovcev,« je bil del odgovora tov. Debevca na vprašanje: »Koliko časa ste že na tem delovnem mestu in kako vam uspe, da nabavite tisto, kar se vam naroči?«

»Ne trdim, da sem vedno prinesel tisto, kar je bilo naročeno, nisem pa pri tem edini krivec. Na žalost moram priznati, da smo ena izmed redkih tovarn, ki nimajo nikakršnega planiranja glede nabave nekaterih izredno pomembnih in potrebnih materialov. Tako je sedaj primer, da se na trgu trenutno ne dobi profilnega železa in posameznih dimenzij vijakov, ki jih mi rabimo. Drugič se zgodi, da nam preneha delati nek stroj zato, ker se mu je zdrobil kroglični ležaj. V trgovini se ga trenutno ne dobi in tako stroj ne obratuje določen čas. Osebnost nisem pristaš teorije, da morajo biti skladišča nasičena z vsem, kar se dobi. Mišljenja pa sem, naj se v skladiščih

nahaja prvenstveno tisti material, ki se na trgu redkeje dobi ali pa je za njegovo nabavo potreben daljši čas. Planiranje potreb takšnih in podobnih materialov, nam bo vsem prihranilo marsikatero neprijetnosti ali zadrego, ki bi sicer nastopila.

V zvezi s komuniciranjem s poslovnimi partnerji in raznimi prodajalci poudarjam, da lepa beseda in prijazen obraz naredita skoraj vse ali veliko. Priznati pa tudi moram, da imam v svojem poslu pri nekaterih strankah prednost ravno zaradi tega, ker se nismo še nikoli našli na njihovi »črni listi«. Ko sem ga nekam začudeno pogledal zaradi izraza »črna lista«, mi je takoj razložil. »Črna lista pri stranki pomeni, da so na njej vsa imena kupcev, ki še niso plačala nabavljene materiala«, je zaključil svojo razlago tov. Marjan Debevc.

Na naslednje vprašanje: »Kako urejate nabavo materiala in transport istega do doma?«, je tov. Marjan pričel: »V jutranjih urah se z enim od tovarnjakov, ki peljejo blago tudi jaz odpeljem v Ljubljano. Med potjo se s šoferjem dogovoriva, kdaj in kje se dobiva, nato greva vsak v svojo smer. Šofer oddaja strankam naročeni material, jaz pa medtem kupujem drugega v trgovinah. Ob domenični uri se sestaneva in greva pobirati material po trgovinah, da ga odneseva na tovarnjak. Veliko je ulic v Ljubljani, kjer je prepovedano parkiranje tovarnjakov in ga morava zaradi tega pustiti na prostoru, kjer je dovoljeno zadrževanje, to pa je navadno izven mestnega središča in precej oddaljeno od trgovin. Tako se zgodi, da porabiva s šoferjem največ časa ravno za nošenje kupljenega blaga na kamion. To pripovedujem zato, da bodo ljudje razumeli, zakaj je bil pri nas nabavljen »Kombi«. S tovrstnim avtomobilom je možno parkirati povsod in hitreje se bo dalo nabavljati razne »nujne« materiale. Kamione pa homo lahko uporabili na drugih bolj potrebnih področjih prevozov«, je z glasom pravega trgovca povedal tov. Marjan Debevc.

Delo v nabavni službi ni ravno fizično težko, ampak ima nekatere svoje specifične zahteve, ki jih mora človek, ki se poslovno ukvarja z nabavo imeti ali pa si jih vsaj pridobiti. Vsak gre raje kupovat tja, kjer bo lepo sprejet in vzorno postrežen. To pa za človeka, ki prodaja ali kupuje ni vedno lahko. Vsak izmed nas ima svoj takojmenovani »slab dan« in tisti dan ne delamo ravno vse najbolje. Toda če človek, ki ima ta dan delo z nami uspe, da s svojo dobro voljo

razvedri še nas, se bomo k njemu še radi vrnili in z njim sodelovali.

Vesel nasmeh ter prijazni nasmeh pomagata, da si človek pridobi prijatelje in njihovo zaupanje. To pa je tudi ena od lastnosti, ki jo tov. Debevc ima.

Štefan Rozman

Mogoče ne vemo

INTUICIJA — nagonsko spoznavanje resnice, resničnosti (neodvisno od izkušnje ali logičnega sklepanja);

IN VINO VERITAS — »v vinu je resnica« — kdor je vinjen, ne laže (ali pove marsikaj, česar trenzen ne bi);

IUS PRIMAE NOCTIS (jus primae noctis) — »pravica do prve nočne roče«. Lastili so si jo graščaki ob možitvi kake tlačanke.

KAPIRATI — dojeti, doumeti, razumeti;

KARDIOGRAM — grafični prikaz srčnih utripov;

KASTANJETA — špansko glasbilo, sestavljeno iz dvoje lesenih ali slonokoščenih školjk, ki jih plezalka natakne na prste in s škrgetanjem poudarja plesni ritem;

KLEPTOMAN — kradljivec; **KLEPTOMANIJA** — nepremagljivo bolezensko nagnjenje h kraji ne glede na osebne koristi;

KLIENNELA — kupci, naročniki, odjemalci, stranke;

KLIRING — v zunanji trgovini: plačevanje brez gotovine, način plačevanja z obračunavanjem medsebojnih obveznosti;

KOALICIJA — zveza, združba, navadno bolj časasna, naperjena proti skupnemu sovražniku; sporazum;

KOLORIMETER — priprava za merjenje koncentracije barve v tekočini, primerjanje kake barve s standardno barvo ipd. To pripravo imamo tudi v našem laboratoriju;

Vtisi iz Vzhodne Nemčije

Kolektivu je več ali manj znano, da sva s kolegom M. Kerčem po sklepu DS z dne 26. 11. v mesecu februarju in marcu bivala nekaj časa v Vzhodni Nemčiji.

Ceprav je najino glavno zanimanje veljalo strokovnim problemom, bo za bralce TOSAME verjetno bolj privlačen opis kraja in ljudi, saj so potniki oziroma tujci v tem delu vzhodne Nemčije bolj redke prikazni. Verjetno bi na prste ene roke lahko preštel vse tujce v Gothi, če ne računam dveh garnizonov Rusov, ki tu »opravljajo bratsko pomoč«. Kljub temu pa sva v Gothi našla tam živečega Slovenca, ki je tako potrdil rečenico, da kranjca najdeš povsod. Možakar je bil kljub sedmim križem ter udeležbi v prvi svetovni vojni (v polku štajerskih brambovcov) še redno zaposlen. Rad se je pogovarjal po domače čeprav je slovensko govoril nazadnje pred 40 leti. Slovenščino je mešal s češčino, pisal pa se je Johan Jenko.

Gotha je približno tako veliko mesto kot Celje in ne spada med reprezentančna mesta tako kot Leipzig in Vzhodni Berlin. Zato tudi nisem opazil simpatičnih policajk v kratkih krilih, ki so mi ostale v spominu iz Leipziga. Vse kaže, da policaji v tem delavskem mestu nimajo dosti dela, saj jih čez dan skoraj ni opaziti. Zvečer se pojavijo dvojice s »psom« bolj za svarilo kot za ukrepanje, ker so ljudje mirni, »šnops« in vino pa draga. Ruske vojake, ki bi morda znali poskrbeti za spremembo, pa oficirji drže strogo v vojašnicah. Prisotnosti Rusov v mestu skoraj ni opaziti ljudje se obnašajo kot da jih ni,

zato pa so časopisi in parolni napisi polni besed o prijateljstvu med DDR in Sovjetsko zvezo.

Mesto samo vojna skoraj ni prizadela. Te kraje so osvojili Američani in so se umaknili šele čez pol leta zaradi zamenjave za del Berlina, ki so ga osvojili Rusi. Najbrž zato v mestu skoraj ni nove zgradbe. Izjema je nakupovalna četrt kjer so vse hiše lepo raznobarno prelakirane. Zelo pade v oči posebno nam Slovincem, da nikjer ne grade družinskih hišic. To je največ zaradi pomanjkanja gradbenega materiala (visoke cene) oziroma pomanjkanja gradbincev, ki se jim v bližnji prihodnosti obetajo zlati časi. Tudi večnadstropne hiše so v glavnem tesarsko delo. Narejene so tako, da najprej izdelajo leseni s strani preprežen skelet hiše, ki ga nato z deskami, ločjem in malto zapolnijo, zunanost pa prekrijejo s podnicami, ali opečnatimi ploščami ali pa kar prelakirajo.

Življenski nivo je v primeri z našim nekoliko nižji. Zelo drage so stvari, ki jih smatrajo za luksus. Pod ta pojem pa štejejo vse kar ni potrebno za normalno življenje. Tako je avto skoraj še enkrat dražji kot pri nas in še čakati je treba nanj nekaj let. Najcenejše cigarete stanejo 500 din, kar pa kadilcev v glavnem ne moti. Zelo je drag tekstil, zato je razumljivo, da pri njih ni maksi mode ampak tudi v hudem mrazu razsaja mini moda posebno pri mladih.

Življenski tempo v Vzhodni Nemčiji je počasen in umirjen in se odvija med domom, delom ter gostilno. Njihove restavracije so

bolj podobne našim gostilnam, kjer iztočijo velike količine piva, saj skoraj ni kraja brez lastne pivovarne. Pivo ima blag okus in ga pijejo pozimi in poleti. Hrana je v glavnem sestavljena iz krompirja, rdečega vložnega zelja v solati in svinjskega mesa. Svinjsko meso na jedilnikih prevladuje in gotovo se tudi v prihodnosti ne bo dosti spremenilo če pomislimo, da jim je Agrokombinat Emona zgradil ter opremil največje vzgajališče prašičev v Evropi. Z veseljem nam je vsak znanec tudi povedal da so v turističnem kraju Oberhoff prav tako Jugoslovani (Beograjsko podjetje) projektirali in zgradili najmodernejši hotel v DDR, kjer nameravajo sušiti tuje turiste za devize.

Mestni promet opravljajo tramvaji, kjer sede za volanom skoraj izključno ženske. Tramvaji imajo urejeno samoplačevanje zato ni sprevodnikov. Poštenost pri plačevanju vozne nadzirajo sopotniki, zato zastopkarjev verjetno ni. Ceste so v glavnem prazne oziroma takšne kot so bile pri nas pred 15 leti čeprav imajo še od Hitlerjevih časov avtoceste, ki pa seveda niso tako moderne kot je naša hitra cesta Nova Gorica — Sentilj. Tuji zaahodni avtomobil je v mestu skoraj senzacija in prevladujejo Wartburgi in Trabant pa še kakšna Škoda (a ne nova) in Moskvič. Avtobusi za medmestni promet so izključno madžarski Ikarusi, ki izgledajo kot oklopniki. Ljudje so bili do naju v glavnem prijazni in pravijo, da posebno cenijo Tita in Enver Hodžo (?).

Njihov priljubljeni šport (najbrž zato ker je prepovedan!) je gledanje Zahodnonemške televizije. To jim stalno veča nevoščljivost do sonarodnjakov, ki jim gre tako dobro. Sicer pa pravijo da smo tudi mi za njih kapitalisti, ker nam gre dobro.

Muzejev in parkov ima mesto precej, vendar v glavnem samevaljo tako kot kino dvorane.

Zelo razširjen in priljubljen konjiček je zbiranje znamk. Vendar pa država, ki pri tem zasluži lepe denarce zelo strogo gleda na tihotapljenje tega »bogastva«. Pravili so mi, da so nekega zbiratelja, ki je pošiljal večje količine znamk v zahodno Nemčijo celo obesili. Ko sva se z Mihom vrnila domov, nama je še posebej padlo v oči razgibano življenje pri nas. Naglica, ki pomeni lov za denarjem, nas je vse bolj ali manj prevzela. Zaradi tega tudi pozabljamo ceniti velikanski napredek, ki ga je napravila naša domovina v kratkem času.

Grad Wartburg

Za trenutek v preteklost

Predsedstvo mladinskega aktiva TOSAMA se je odločilo, da bo organiziralo obisk bolnišnice Triglav ali bolj znane pod imenom — Lukove bolnice.

Obiskali smo jo 25. aprila. Žal ustanovitelja in bolničarja te bolnice ni bilo z nami, čeprav bi edino on lahko najbolje opisal dneve, ko je ta bolnica delovala. Tovariš Luka bi gotovo lahko veliko povedal lepih in težkih doživetij ne le bolnici temveč sploh o partizanskem življenju. Sicer pa vseeno ni-

zjutraj. Po 10-urnem iskanju so jo našli. Takrat je bilo v bolnici 72 ranjenih partizanov. Ob zajetju je bilo 10 mrtvih v glavnem težko ranjenih borcev, 14 pa jih je ušlo. Ostali so bili odpeljani v zapore, ampak so vsi ostali živi. Žrtve bi bile verjetno še večje, če ne bi bilo srečnega naključja. Kurirček Polde se je odpravil po vodo v grapo in zagledal zelene uniforme. Zaklical je: »Luka, Švabi!« Tako se je nekaterim le posrečilo, da so v zmedii pobegnili.

Ogledali smo si tudi skrbno izdelano maketo bolnice, nekaj metrov stran od jame, kjer je bila prej prava. Za spomin smo se ob njej še slikali.

Vrnili smo se za nekaj hipov v tisto težko življenje in se spomnili, da zdaj sloni na nas, da ohranimo to s krvjo prepojeno zmago. Zavedati se moramo, da gremo lahko samo po stopinjah naših očetov: ne s puško v roki, ampak z znanjem v delo.

Mladi ne bi bili mladi, če ne bi bilo tudi veselje z nami. Zanetili smo taborni ogenj, posedli okrog njega in zapeli nekaj borbenih pesmi, ki so včasih bučale po vseh grapah in hostah, ne samo na Kolovcu, ampak po vsej zaslužjeni Sloveniji.

Naš obisk v Lukovi bolnici nam bo vsem udeležencem ostal v lepem spominu, hkrati pa še večja vzpodbuda za ohranjanje težko priborjene svobode. Spomnili smo se vseh partizanov in partizank, ki jih je bilo veliko prav naših let, a so za vedno ostali v gozdovih. Zeleneča bukev in oglašanje kukavice jim oznanja, da je že spet pomlad, ki je pa žal ne morejo videti.

M. D.

Na gozdni jasi in ob tabornem ognju mladina sklepa nova prijateljstva, poznanstva ...

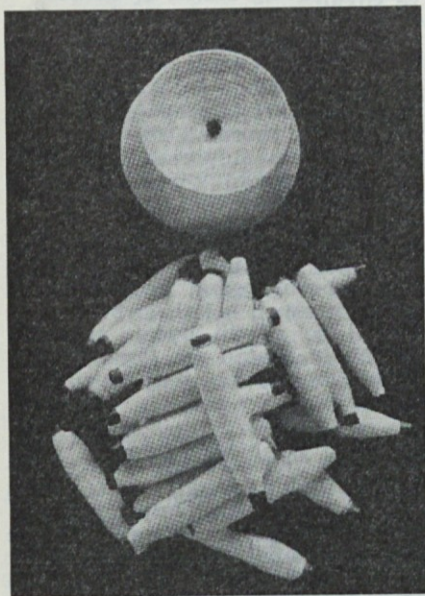
smo ostali praznih rok. Predsednik mladinskega aktiva Janez Avbelj se je bil oglasil pri Luki nekaj dni prej. Ta mu je dal izčrpne podatke o nastanku, delu in izdaji te male bolnišnice, ki je delovala v kolovških gozdovih.

Prvi zametki Lukove bolnice so bili že po kapitulaciji Italije oktobra 1943 na Rovtah. Toda zaradi srditejših bojev je bilo tudi več ranjencev za katere je bilo treba preskrbeti okrevanje. V januarju 1944 se je začela gradnja nove večje bolnice v Kolovcu. Kljub mrazu in snegu je bila zgrajena že v februarju istega leta. Imela je prostora za 56 ranjencev. Toda tej prepotrebni partizanski bolnici ni bilo usojeno dolgo delovati, kajti kmalu je bila izdana od domačih izdajcev. Nemci so vedeli, da bolnica obstoja, toda niso vedeli kje. Tako so 6. maja 1944 obkolili celoten kompleks gozdov in to ob 3. uri

Križni navitek - stična točka tkalnice in predilnice

Križni navitek združuje več malih predilniških navitkov v enega samega, ker velika dolžina niti in odvijanje samo daje ekonomsko osnovo za nadaljnji tehnološki proces (slika 1).

Nit na predilniškem navitku ima precej nekvalitetnih mest, ki so nastala objektivno ali subjektivno. Prav ta mesta pa lahko v nadaljnji predelavi povzročajo nezaželene zastoje pri snovanju in tkanju. Med previjanjem na križno previjalnem stroju gre preja skozi niz mehaničnih in elektronskih čistilcev, ki imajo nalogo odpravljati nekvalitetna mesta. Zastoji zaradi pretrga niti pri križnem previjanju so majhni, ker stoji samo eno mesto navijanja — ena sama nit. Pri nadaljnjih fazah predelave pa pretrg niti pomeni zastoj več tisoč niti istočasno (snovanje, tkanje). Dobro čiščenje poveča število pretrgov niti pri križnem navijanju, vendar ti zastoji izboljšujejo vse faze dela ki slede, kar pa je nedvomno ekonomičnejše.

Križni navitek kot stična točka predilnice in tkalnice (ali pletilnice) ima položaj, ki je zelo pomemben za pravilno in nemoteno odvijanje tehnološkega procesa v tekstilni industriji. Ker imamo danes stroje z možnostjo velike hitrosti navijanja mora oblika in struktura navijanja predilniških navitkov zadovoljevati določenim zahtevam.

Pri odvijanju s predilniškega navitka je napetost nizka in raste proti spodnjem koncu navitka. »Pospeševalnik« hitrosti previjanja zmanjšuje in izenačuje napetosti odvijanja.

Veliko število prstančnih predilnih strojev proizvaja navitke z razmeroma topim konusom in kratkim dvigom mize s prstani ter z

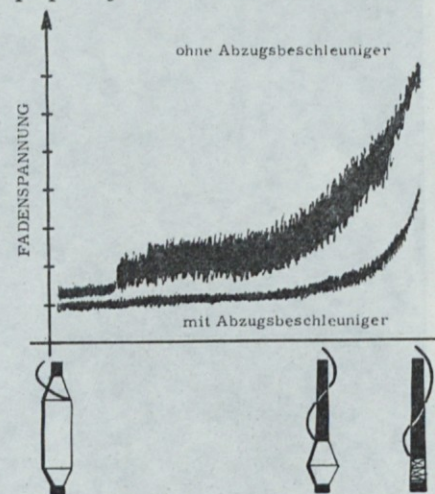
veliko dolžino navijanja niti na cevko. Na eno dviganje mize taki navitki niso ugodni za odvijanje z veliko brzino. Nit se pri odvijanju zaplete ali potegne za seboj več slojev, kar povzroča nepotrebne pretrge. »Pospeševalnik« hitrosti previjanja lahko da neko izboljšanje v zvezi povečanja hitrosti previjanja le, če ima kops določene lastnosti. Da bi bila napetost niti pri odvijanju nižja, premer cevke ne sme biti premajhen, ker ta daje večjo napetost niti na navitku. Tu se vidi tudi razlika med navitki za osnovo (Wc), in votek (Pc) zaradi pojavljanja pentelj na kopsu.

Obseg križanja niti na konusu predilniškega navitka vpliva na napetost in hitrost odvijanja. Najboljši obseg križanja niti na konusu je 2:1, kar pomeni: če se vreteno na predilnem stroju obrne 34 krat v času dviga mize od svoje najnižje do onajvišje točke mirovanja, je treba naviti 17 navojev v času spusta mize s prstani. Pri omenjenem obsegu križanja 2:1 ne sme biti dolžina niti v enem gibanju navzgor in navzdol večja kot 3-4 m.

Z dobrim oblikovanjem predilniškega kopsa se lahko dosežejo velike hitrosti previjanja, a število pretrgov niti ostaja v normalnih mejah. Tako tudi križno-navijalni stroj lahko doseže visok proizvodni učinek, ne glede na to, kakšno funkcijo opravlja.

Kopsi velikokrat pridejo naravnost iz predilnice. To pa povzroči negativen efekt pri previjanju, ker mora preja počivati, v kolikor proizvodnja dovoli, najmanj 24 ur. Med skladiščenjem, transportom v zabojih preja pridobi ali pa izgubi svojo vlažnost. Količina vlage v preji vpliva v veliki meri na količnik trenja niti.

Velikokrat slišimo pritožbe, da se ista številka iz istih predilnic v pripravilnici med previjanjem

Slika 2.

različno ponaša. Glavni vzrok je vlaga, ker večja vlažnost daje drugačno napetost. Na to moramo paziti predvsem pri križnih navitkih za barvanje. Pred nakupom križno-navijalnih strojev se pojavi vprašanje, kakšno širino morajo imeti križni navitki. Za nadaljnjo predelavo ni važno samo to, da ima cevka veliko dolžino preje. To lahko razdelimo v glavnem na tri področja namena:

1. Križni navitki namenjeni angleškemu snovanju, sukanju in navijanju votka s konstantno hitrostjo odvijanja niti med 400 — 1000 m/min.
2. Križni navitki namenjeni pletilnicam s konstantno hitrostjo odvijanja niti med 80 — 240 m/min.
3. Križne navitke za tkalske stroje brez čolnička s trzajočim in nenakomernim odvijanje niti v zgornji meji do 1500 m/min.

Vse to moramo upoštevati ko se odločamo za najbolj prikladno obliko križnega navitka.

Pri odvijanju niti s križnega navitka nastaja balon, ki povzroča kolebanje napetosti. Če pa je križni navitek ožji, je napetost enakomernejša. Če se fina preja odvija s širokega križnega navitka ne nastaja balon, ampak pride do dodatne napetosti niti povzročene s trenjem ob zunanji sloj in trenjem na krožnem obodu križnega navitka. Da se lahko zadosti vsem tem zahtevam je npr. Schlafhort AUTO CONER opremljen z različnimi bobni za navijanje.

Bobni širine 125 mm z 1,5 navojnim utorom lahko navijajo cilindrične križne navitke konusa 40/20. Te vrste navitki so najbolj primereni za barvanje, za snovanje, sukanje in previjanje votka ter za uporabo na tkalskih strojih, ki tko brez čolnička.

Bobni s 1,5 navojnim utorom in širino 150 mm, dajejo cilindrične križne navitke, ki so uporabni za isti namen, samo zaradi večje površine je območje številke manjše.

Križno navijalni stroj z dvojnimi navojnimi utorom in 150 mm širino pa nam dajejo cilindrične navitke ki so primerni za angleško snovanje, sukanje, navijanje votka in za brezčolnične statve. Pri teh navitkih je kot križanja večji kot je navitek trd in ni več primeren za barvanje.

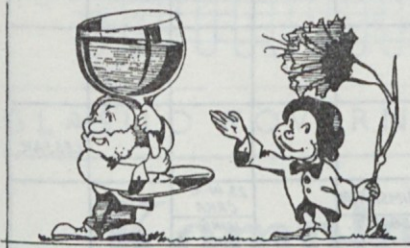
Za zaključek bi lahko rekli, da ni oblike križnega navitka, ki bi bil idealen za vse vrste uporabe. Na podlagi izkušenj ni pričakovati »univerzalnega križnega navitka«.

Prizadevanje tekstilne industrije, proizvajalcev cev in konstruktorjev križno-navijalnih strojev bi moralo biti usmerjeno v to, da se uvedejo najvažnejši tipi navitkov kot normativ. S tem bi se zmanjšalo število cev za križno navijanje. Standardizacija na nekaj tipov cev pa pomeni tudi znižanje stroškov.

Milan Drčar

Kadrovske vesti

V ČASU OD 12. 5. DO 11. 6. PRAZNUJEJO SVOJ ROJSTNI DAN:

KONFEKCIJA:

5. 6. Cerar Vida, 15. 5. Gostič Majda, 13. 5. Gotar Sonja, 7. 6. Kerč Vida, 1. 6. Klopčič Pavla, 19. 5. Kovač Marija, 22. 5. Križnar Vida, 26. 5. Lamut Pepca, 17. 5. Mislej Tončka, 21. 5. Novak Hermina, 20. 5. Pevec Draga, 3. 6. Rojc Lojzka, 22. 5. Skok Marija, 2. 6. Volčini Ivica.

CIGARETNI FILTRI:

26. 5. Jarc Mojca, 20. 5. Krulc Srečko, 26. 5. Kerč Helena, 8. 6. Kralj Ana, 3. 6. Pirc Štefka, 16. 5. Razdevšek Ivanka, 27. 5. Brusnjaj Marija.

BELILNICA:

23. 5. Pirnat Stane.

TKALNICA OVOJEV:

22. 5. Bevc Amalija, 13. 5. Jerak Ivanka, 29. 5. Kokalj Tončka, 30. 5. Lekan Milka, 14. 5. Podlipnik Ivanka, 7. 6. Smrekar Fani.

TKALNICA GAZE:

24. 5. Dimc Vida, 25. 5. Pervinšek Avgust.

AVTOMATSKA TKALNICA:

28. 5. Mavsar Helena in 24. 5. Suša Vida.

TKALNICA ŠTUDA:

23. 5. Kavka Tone, 10. 6. Kralj Alojzija in 28. 5. Savič Tončka.

PRIPRAVLJALNICA:

17. 5. Borc Magda, 6. 6. Križnar Alojzija, 28. 5. Orel Tončka in 26. 5. Uštar Marija.

SPLOŠNO KADROVSKI SEKTOR:

4. 6. Vodlan Feliks, 27. 5. Čretnik Marija in 29. 5. Prelovšek Ivana.

KOMERCIALNI SEKTOR:

16. 5. Muhič Jožica, 11. 6. Perko Marija, 6. 6. Rozman Janez, 7. 6.

Juteršek Vida, 30. 5. Tratnik Janko in 25. 5. Urankar Srečko.

POMOŽNI OBRATI:

7. 6. Belcjan Franc, 19. 5. Prašnikar Tone, 25. 5. Arnuš Tone in 4. 6. Svetlin Marjan.

TEHNIČNI SEKTOR:

7. 6. Ovsec Anica in 19. 5. Vodlan Vida.

POROČILA STA SE:

Kovač Rozi in Jeretina Matija. Na skupni poti jima želimo mnogo razumevanja.

RODIL SE JE:

Ulčakar Francki — sin.

IZSTOPILI IZ PODJETJA:

22. 4. Kos Fani — invalidsko upokojena. 14. 4. Paliska Jordan — samovoljno.

Morda ne vemo?

KONCEPCIJA — zamisek, zasnova, osnovna misel, mnenje, pojmovanje; KONCEPT — zamisel, zasnutek, osnutek;

KONCIZEN — klen, strnjen, zgoščen, kratak in jedrnat;

KONFLIKT — boj, spopad, nasprotje, nesoglasje;

Izdaja Tovarna sanitetnega materiala Domžale

Urejuje uredniški odbor:

Urška Kersnik, Danica Merlin, Ivanka Osolin, Marija Presekar, Tone Arnuš, Slavko Bajec, oec., Franc Cerar, Dušan Dovgan, Miha Kerč, Janez Leskovec, Štefan Rozman, Tone Teran in Dušan Borštnar, odgovorni urednik.

Tiska Papirkonfekcija Krško obrat Valvasorjeva tiskarna
Naklada 800 izvodov

Pregovori

Narodu in ženski ne odpuščamo tiste nepazljive ure, v kateri jo lahko posili katerikoli lopov.

Karel Marx

Starci dajejo dobre nasvete, ker ne morejo dati slabih vzgledov.

Bernad Shaw

V političnih gledališčih so šepetanci navadno glasnejši kot glavni igralci.

Zarko Petan

Čim manj posluha ima dirigent, daljšo palico potrebuje.

Zarko Petan

Nič ne stane toliko kot tisto, kar je kupljeno s prošnjami.

Seneca

Človek je lahko moder, ne da bi bil vsiljiv in nesramen.

Seneca

Opravljalci opravljajo bolj iz lahkomišljenosti kot iz zlobe.

Rochefoucauld

Človekov značaj najbolj iznakazi premoženje.

H. Zbil

Greh je rojen pred vrlino kot je motor nastal pred zavoro.

Jean — Paul Sartre

Ljubezen do znanja je podobna modrosti.

Konfucij

Človek, ki naredi napako in je ne popravi, naredi drugo napako.

Konfucij

Ljudje so kot psi: lajati začno, brž ko iz daljave zaslišijo lajež.

Voltaire

Bog je ustvaril ženske le zato, da bi z njimi ukrotil moške.

Voltaire

RESEVALCI!

Nepriistranski žreb je bil tudi ta mesec naklonjen nežnemu spolu. Pri žrebu sta sodelovali tov. Anica Cedilnik in tov. Milica Rebolj.

Prvo nagrado v vrednosti 20.- prejme Stanka Ristič. Drugo nagrado v vrednosti 10.- pa prejme Mara Juvan.

Nagrajenkama čestitamo!

V tej številki je nagradna križanka na zadnji strani in je brez naslova.

Urednik

1. MAJ PRAZNIK DELAVCEV		NAP- VED	ŽLAHTNI PLIN	IDOL	OS. ZAJMEK	UTEME- LITEV	GARDNER	MESTO V BOSNI	19. ČRKA SLOV. NAR. GLEDALIŠČE	SUŽNJI 16 IN 6 ČRKA
IZDELEK										
AMER. KNJI- ŽEVNIK					POKRAJINA V RUSIJI					LESJAK
CIGARETNI ODPADKI					SLOV. FILM			RIMSKA 100 GOSPOD. RAZSTAV	23. IN 4. ČRKA	KING COOL
REKA V AVSTRIJI				ONJEGIN RAZBURITI						
ZVEZNI ODBOR			PRVI LETALEC					1. ČRKA ZELENICA		OCENA
PRIMEREK PODREDNI VEZNIK			SADNO OLJKE				DEL PLUGA			
ZDRUŽBA							M. IN 6. ČRKA		POLMER	NAZIV NAŠEGA PODIJETA
OSEBNI DOHODKI			10. IN 24. ČRKA		DUHOV. RED				UVODNA GLASBA	
			GLAVNI ŠTEVNIK		DOLINA					
OBNOVITEV		ZVEZA TELEVIZ. POSTAJ	KMEČKO VOZILO	PERDN LUNINO ŠTEVILDO				SODOBNO VOZILO		
NOTA IZ SOL- MINACIJE		MATI AMORIJA PLENILEC					ANTI-FAS VEČE NAROD. OSLOBOD. JUGOSLAV.	OPERA J. MASSENETA	ZVISANA NOTA	6. ČRKA
NAŠ KONTINENT				NEPROFE- SIONALKA DELI KOLESA						
NEVEZAN GOVOR				TRAVA DRUGE KOŠNJE ORANJE					TOVARNA V MARIBORU	KOTLIČEK
TATVINA PONOČNA PTICA			MOJSTER V TKALNICI							AMPER
			ŠTEVNIK VOZILO		SEVER TILKA	KRAJ NA CRESU INDUSTRIJA EL. PROIZV.				BESEDILA VRH V TURCIJI
TEKMA				STRUPENA TEKOČINA	SOJ NAVITEK			SRBSKO OČE BREZ- BOŽNIK		
22. IN 24. ČRKA		KISIK SEVER	MAHKOTA NEKDANJI PREBIVALCI PRI NAS				ALUMINIJ SRB. MOŠKO IME		ERBIJ	4. ČRKA
KEM. SPOJINA					MAJHNA POTICA AMPER					
CERAR JOŽE		OLJKA ZNAMKA TOV. AVT.				SRBSKO DUNAJ			STANE ROZMAN	PRITOK DONAVE
ZNAMKA OS. AVTOMOBILA			ILDOVICA TONI LAZNIK		ŠTEVNIK			RINA ENAKA SAMOGL.		
11. ČRKA	VHODNO PRED- DVERJE				LEŠNI PROIZVOD KALIJ					
1. ČRKA	NAPRAVA ZA MLETJE			POLIT. TERIT. ENOTA V SVICI						SESTAVILA JUVAN